

Ποια ειρήνη;

Σχετικά με την αποτυχία της Συμφωνίας Ειρήνης στην Κολομβία

Βασισμένο σε σημειώσεις του Χαβιέρ Χιράλντο Μορένο.

Επιμέλεια: Γη και Ελευθερία - Tierra y Libertad

Δυσήνιος Τύπος

Ο «δυσήνιος τύπος» είναι ένα κινηματικό εκδοτικό εγχείρημα για την ανάδειξη, γνωστοποίηση και διάδοση των αγώνων, για την διατήρηση της κοινωνικής-ταξικής μνήμης και για την εξάπλωση των αναρχικών, ελευθεριακών και ανατρεπτικών ιδεών.

Εισαγωγή

Μετά από περίπου 40 χρόνια ειρηνευτικών διαδικασιών στην Κολομβία, οι οποίες είχαν πολλαπλές μορφές, μπορεί να πει κανείς ότι έχουν εφαρμοστεί κυρίως δύο μοντέλα: ένα που στόχευε μόνο στον αφοπλισμό των εμπόλεμων μερών, ο οποίος αμειβόταν με κάποια πλεονεκτήματα, όπως με αμνηστίες και παραγραφές, οικονομικά βοηθήματα για σύντομα χρονικά διαστήματα και με υποτροφίες ή δάνεια για μικρά επιχειρηματικά εγχειρήματα. Και ένα άλλο, που περιλάμβανε περιορισμένες κοινωνικές μεταρρυθμίσεις, οι οποίες μέχρι τώρα ποτέ δεν εφαρμόστηκαν στην πράξη και οι οποίες έχουν προκλητικά ξεχαστεί.

Στη συμφωνία που υπογράφηκε στην Αβάνα της Κούβας μεταξύ της κολομβιανής κυβέρνησης και των Ενόπλων Επαναστατικών Δυνάμεων Κολομβίας (FARC) για τον τερματισμό της ένοπλης σύγκρουσης, φάνηκε αρχικά ότι για

πρώτη φορά η διαδικασία επικεντρωνόταν σε πολύ πιεστικά κοινωνικά προβλήματα. Αγροτική μεταρρύθμιση, πολιτική συμμετοχή των αφοπλισμένων και βιώσιμη ειρήνη, ναρκωτικά, δημοκρατία και δικαιώματα των θυμάτων, αποτέλεσαν τους βασικούς θεματικούς άξονες διαπραγμάτευσης, που συνοδεύονταν από μέτρα που θα εξασφάλιζαν την εφαρμογή των συμφωνηθέντων. Αυτό άνοιξε προοπτικές διεξόδου από μια μακροχρόνια ένοπλη σύγκρουση και δημιούργησε προσδοκίες ότι η πολιτική διαπραγμάτευση θα μπορούσε να αντικαταστήσει τη στρατιωτική αντιπαράθεση, καθώς αυτή η τελευταία κουβαλούσε μαζί της όλες τις επιπλοκές και τη σκληρότητα πέντε δεκαετιών ένοπλης σύγκρουσης. Η συμμετοχή των ίδιων των οργανώσεων των θυμάτων έδωσε ένα ποιοτικό άλμα στη διαδικασία, η οποία, δεν ξεκίνησε σαν μία ακόμα πολιτικοστρατιωτική

διαπραγμάτευση, αλλά έμοιαζε να αποκτά ανθρωπιστικό χαρακτήρα.

Με την υπογραφή του τελικού κειμένου της συμφωνίας στις 23 Αυγούστου 2016, δόθηκε τέλος στην πιο μακροχρόνια σύγκρουση του δυτικού ημισφαιρίου. Ωστόσο, τα πράγματα δεν πήγαν όπως προβλεπόταν με βάση τις γραπτές συμφωνίες. Η κυβέρνηση του τότε προέδρου Χουάν Μανουέλ Σάντος, επέλεξε να επικυρωθεί η Συμφωνία Ειρήνης μέσα από ένα δημοψήφισμα, με το επιχείρημα ότι έτσι αυτή θα αποκτούσε πιο ευρεία δημοκρατική νομιμοποίηση. Κρίνοντας από τα γεγονότα που ακολούθησαν, είναι αμφίβολο εάν όντως αυτή ήταν η πρόθεσή του ή εάν επεδίωκε να υπονομεύσει την ίδια τη συμφωνία. Κι αυτό, επειδή κατά το διάστημα πριν από το δημοψήφισμα, οι παραδοσιακές πολιτικές και οικονομικές ελίτ της χώρας, που συσπειρώνονταν γύρω από τον πρώην ακροδεξιό πρόεδρο Άλβαρο Ουρίμπε Βέλες και που ελέγχουν τα περισσότερα μέσα ενημέρωσης, επιδόθηκαν σε μια εκστρατεία δυσφήμισης και προσπάθησαν να δημιουργήσουν νηικό πανικό χρησιμοποιώντας μια

ρητορική Ψυχρού Πολέμου, με βασικό επιχείρημα τον υποτιθέμενο κίνδυνο του «καστροτσαβισμού¹». Τελικά, κέρδισε με μικρή διαφορά το ΟΧΙ στη συμφωνία, γεγονός που έκανε τη διαδικασία να παγώσει. Αυτό ανάγκασε τον πρόεδρο Σάντος, προκειμένου να μην τιναχτούν όλα όσα είχαν επιτευχθεί στον αέρα, να υιοθετήσει τις περισσότερες από τις αντιδραστικές προτάσεις της ακροδεξιάς. Αυτός ήταν ο πρώτος, μεταξύ πολλών παραγόντων που εξηγούν την αποτυχία της Συμφωνίας της Αβάνας.

Έξι χρόνια αργότερα, η Συμφωνία της Αβάνας έχει κατά γενική ομολογία αποτύχει. Υπάρχουν λόγοι πολιτικής φύσης που εξηγούν αυτή την εξέλιξη, οι οποίοι είναι οι ίδιοι που έκαναν και τις προηγούμενες συμφωνίες ειρήνης να αποτύχουν και συνδέονται με την έλλειψη πολιτικής βούλησης από την πλευρά του Κράτους να τηρήσει τις δεσμεύσεις του. Με λίγα λόγια, η συμφωνία απέτυχε, επειδή δεν εφαρμόστηκε. Το κείμενο που ακολουθεί πηγαίνει ένα βήμα παραπέρα στο ζήτημα, καθώς εξετάζει τα συστημικά αίτια που βρίσκονται πίσω από αυτήν

¹Λέξη που προέρχεται από τα ονόματα των Φιντέλ Κάστρο και Ούγκο Τσάβες. Ο όρος χρησιμοποιείται ευρέως από τις συντηρητικές πολιτικές δυνάμεις στην Κολομβία και σε άλλες χώρες της Λατινικής Αμερικής, για να προειδοποιήσει για τον υποτιθέμενο κομμουνιστικό κίνδυνο.

την προδιαγεγραμμένη αποτυχία μιας συμφωνίας, η οποία ακόμα κι αν εφαρμοζόταν, μόνο περιορισμένες μεταρρυθμίσεις θα μπορούσε να αποφέρει. Να σημειωθεί ότι δεν εξετάζεται εδώ, εάν ορθώς υπογράφηκε η Συμφωνία Ειρήνης το 2016, ούτε εάν ορθώς αποπλίστηκαν οι FARC, καθώς αυτό αποτελεί μια άλλη, σύνθετη και με

αρκετές παραμέτρους συζήτηση.

Το κείμενο έχει βασιστεί σε μεγάλο βαθμό σε σημειώσεις από ομιλία του αγωνιστή ιερέα Χαβιέρ Χιράλντο Μορένο, η οποία επρόκειτο να παρουσιαστεί σε διεθνή εκδήλωση στη Μπογκοτά τον Μάρτη του 2020, αλλά αναβλήθηκε εξαιτίας της πανδημίας του ιού Covid-19².

Η ιστορική χειραψία μεταξύ του Κολομβιανού προέδρου Χουάν Μανουέλ Σάντος και του επικεφαλής των FARC στις ειρηνευτικές διαπραγματεύσεις, Τιμολεόν Χιμένες, γνωστού και ως «Τιμοτσένκο»

²Javier Giraldo Moreno (2020), “Cuál paz”. Το πρωτότυπο κείμενο είναι διαθέσιμο εδώ: https://www.javiergiraldomoreno.org/IMG/pdf/cual_paz_14jul2020.pdf

Ατιμωρησία για τους ανώτερους κρατικούς αξιωματούχους

Την υπογραφή της συμφωνίας ακολούθησε μια περίοδος μεθοδευμένων τροποποιήσεων των αρχικών κειμένων, οι οποίες αποσταθεροποίησαν και εκφύλισαν την περιορισμένη δικαιοσύνη-προϊόν της διαπραγμάτευσης τεσσάρων ετών συζητήσεων. Οι κύριες τροποποιήσεις στην Ειδική Δικαιοδοσία για την Ειρήνη (Jurisdicción Especial de Paz – JEP), δηλαδή στον μεταβατικό δικαστικό μηχανισμό που δημιουργήθηκε, ήταν οι εξής: πρώτον, εξαιρέθηκε η συμμετοχή δικαστών του εξωτερικού, κάτι που θα είχε δώσει στο νέο δικαστικό σύστημα κάποιον ελάχιστο βαθμό αμεροληψίας. Δεύτερον, εξαιρέθηκαν πρόεδροι και πρώην πρόεδροι της χώρας από την υπαγωγή τους στη διαδικασία διερεύνησης τυχόν εμπλοκής τους, κάτι που παραγνώριζε την ύψιστη ευθύνη τους σε συστηματικά και συστηματικά εγκλήματα. Τρίτον, συντάχθηκε ένα κείμενο που δεν είχε συμφωνηθεί, το οποίο προωθεί ξεκάθαρα την ατιμωρησία των στρατιωτικών και πολιτικών ηγεσιών και το οποίο περιέχει ένα ευρύ φάσμα προνομίων για

τους δράστες που είναι κρατικοί παράγοντες, περιφρονώντας έτσι ακόμα και τη διεθνή απαγόρευση αμνηστιών για τους παραπάνω, όπως ορίζεται από το Καταστατικό της Ρώμης. Και μάλιστα, επινοήθηκε μια ακόμα πιο ριζική αμνηστία, η λεγόμενη «αποποίηση της ποινικής δίωξης», η οποία βαφτίζει όλα τα εγκλήματά των ανώτατων κρατικών αξιωματούχων, «υπεράσπιση των θεσμών».

Η παρωδία της μεταβατικής δικαιοσύνης

Ο μεταβατικός δικαστικός μηχανισμός διέπεται από την επιδίωξη να μην αναδειχθούν ποτέ οι ευθύνες όσων βρίσκονται ψηλά στην αλυσίδα των σοβαρότερων εγκλημάτων, όπως ο ίδιος ο πρώην πρόεδρος Ουρίμπε, υψηλόβαθμοι υπουργοί και στρατιωτικοί, επιχειρηματίες, δηλαδή οι ηθικοί αυτουργοί εγκλημάτων πολέμου και κατά της ανθρωπότητας. Ο εκφυλισμός της συμφωνίας ενισχύθηκε από τις ύπουλες πρακτικές της JEP, η οποία αποδέχεται πολυάριθμους κρατικούς εγκληματίες χωρίς να απαιτεί από εκείνους ούτε καν το ελάχιστο προαπαιτούμενο που ορίζεται από τον ίδιο τον ιδρυτικό νόμο της, δηλαδή το να

δεσμευτούν να αποκαλύψουν τη συνολική αλήθεια για τα εγκλήματα τους και όλους τους συνενόχους τους. Παρατηρούμε, επιπλέον, τον ζήλο με τον οποίο η JEP, την ίδια στιγμή που αποτρέπει ποινές στέρησης της ελευθερίας στους πιο διακεκριμένους κρατικούς εγκληματίες, αρνείται το κατοχυρωμένο δικαίωμα στην αμνηστία σε εκατοντάδες αφοπλισμένους αντάρτες, οι οποίοι ακόμα παραμένουν στη φυλακή. Η διαπίστωση αυτή κάνει πολλά κομμάτια της κοινωνίας να αναρωτιούνται: τι απέγινε και σε τι χρησίμευσε η Συμφωνία Ειρήνης;

Παράλληλα, το σύστημα ερευνών της Εισαγγελίας βασίζεται στην άχρηστη ρουτίνα των καταθέσεων, η οποία, ως αξιόπιστη «απόδειξη» έχει απονομιμοποιηθεί απολύτως, καθώς έχει αποδειχθεί ότι ψεύτικες μαρτυρίες έχουν οδηγήσει σε αποτυχία αμέτρητες διαδικασίες. Σε γενικές γραμμές, κατασκευάζονται «αποδείξεις» με βάση μαρτυρίες που έχουν χειραγωγηθεί (είτε μέσω δωροδοκίας, είτε μέσω απειλών), οι οποίες υποδεικνύουν μόνο τους φυσικούς αυτουργούς εγκλημάτων, χωρίς διερεύνηση της ηθικής αυτουργίας. Ένα άλλο φαινόμενο που έχει παρατηρηθεί, είναι η τάση να αποδίδονται εγκλήματα σε ψευδείς

συγκρούσεις. Για παράδειγμα, μια δολοφονία ενός κοινωνικού αγωνιστή, να παρουσιάζεται στη δικαιοσύνη σαν «προσωπική διαφορά» και να απογυμνώνεται έτσι ο πολιτικός της χαρακτήρας. Και αυτό αποτελεί τη ρουτίνα της ποινικής έρευνας – έρευνα η οποία στερείται κάθε αξιοπιστίας και ταυτόχρονα θέτει τα θεμέλια για τη συνέχιση των κρατικών εγκλημάτων.

Η επείγουσα αγροτική μεταρρύθμιση που δεν έγινε ποτέ

Πάνω στο ζήτημα της υπέρμετρης συγκέντρωσης της γης σε χέρια μια μειοψηφίας, οι συζητήσεις στην Αβάνα διεξήχθησαν περίπου σαν ένας διάλογος μεταξύ κωφών: από τις 100 προτάσεις που παρουσίασαν οι FARC, καμία δεν έγινε αποδεκτή από την κολομβιανή κυβέρνηση, παρόλο που για κάθε θέμα είχαν αφιερωθεί πολλοί μήνες συζητήσεων. Στο θέμα των εδαφών, δεν πέρασε κανένα στοιχείο που δυνητικά θα επέτρεπε να προκληθούν αλλαγές στο δομικό πρόβλημα της ιδιοποίησης και της συσσώρευσης της ατομικής ιδιοκτησίας της γης, ούτε καν οι προτάσεις για διεύρυνση των Ζωνών Αποκλειστικού Αγροτικού

Τομέα, μορφή που είχε παλιότερα νομιμοποιηθεί (Νόμος 160 του 1994). Τελικά υιοθετήθηκε η πρόταση της κυβέρνησης να δημιουργηθεί ένα κοινό ταμείο εδαφών για να γίνει διανομή αυτών στους ακτήμονες. Το ταμείο αυτό δεν λειτουργεί αποτελεσματικά, αντίθετα, αποτελεί ένα νέο πεδίο άνθησης πελατειακών σχέσεων και διαφθοράς, δεδομένου του διανεμητικού του χαρακτήρα. Τα στολίδια με τα οποία διακοσμήθηκε η δωρεά των εδαφών, όπως κατασκευή δρόμων, υπηρεσίες, σχολεία, κέντρα υγείας, κλπ., είχαν όλα τα χαρακτηριστικά των εκλογικών υποσχέσεων που ποτέ δεν τηρούνται, καθώς καταγράφηκαν μεν στη Συμφωνία αλλά χωρίς καμία αναφορά σε χρόνους, περιοχές, κόστη και αρμόδιους φορείς υλοποίησης.

Το ζήτημα της πολιτικής συμμετοχής των αφοπλισμένων

Ηαπολογία της Συμφωνίας από τα συστημικά μέσα ενημέρωσης έχει επικεντρωθεί σε μεγάλο βαθμό στο να «διαφημίσει» την είσοδο στο Κοινοβούλιο (Γερουσία και Βουλή των Αντιπροσώπων) μιας μικρής ομάδας διοικητών των FARC που είχαν αφοπλιστεί. Η υποδοχή των πρῶ-

ην μελών των FARC σε ένα Κογκρέσο που χαρακτηρίζεται από μια διαφθορά χωρίς όρια, η οποία πηγάζει από ένα εκλογικό σύστημα βυθισμένο σε απάτες και έξεις που συνδέονται με το πιο απωθητικό πρόσωπο των πελατειακών σχέσεων και άλλες άθλιες πρακτικές, ήταν μια υποδοχή γεμάτη επιθέσεις και προσβολές που οδηγεί πολύ κόσμο στο να αναρωτιέται τι κάνουν αυτοί εκεί πέρα και μήπως νομιμοποιούν με την παρουσία τους την αποκρουστική σαπίλα του εν λόγω Κοινοβουλίου, καθώς η δυνατότητα επιρροής τους είναι σχεδόν μηδενική, εκφράζεται κυρίως σε διαμαρτυρίες και προφορικές δηλώσεις αντίθεσης σε ό,τι εκεί μαγειρεύεται, τη στιγμή που η αποφασιστική εξουσία αυτού του θεσμού βρίσκεται στα χέρια αληθινών μαφιών, που ευθύνονται για την πλειονότητα των εγκλημάτων του Κράτους, που διαπραγματεύονται τις ψήφους κάθε νομοσχεδίου χωρίς να υπακούν σε συνειδησιακές προσταγές, αλλά σε υπολογισμούς μιας διεφθαρμένης εξουσίας.

Από την άλλη, το κλείσιμο των μετώπων πολέμου των FARC, συνοδεύτηκε από την αθέτηση εκ μέρους του Κράτους των ρητών του δεσμεύσεων ότι οι αφοπλισμένοι

επρόκειτο να έχουν μια ομαλή διαδικασία κοινωνικής ενσωμάτωσης. Αντίθετα, οι πρώην μαχητές και μαχήτριες που βρίσκονταν σε διαδικασία επανένταξης, δολοφονούνται κατ' εξακολούθηση και συστηματικά, καθώς σύμφωνα με

στοιχεία του ΟΗΕ, 355 μέλη των FARC είχαν δολοφονηθεί από την υπογραφή της συμφωνίας ειρήνης, μέχρι και το τέλος του 2022.

Τα πρώην μέλη των FARC που μπήκαν στο Κογκρέσο: Σάντρα Ραμίρες, Χουλιάν Γκάγιο, Πάμπλο Κατατούμπο, Ιμέλντα Ντάσα, Ομάρ Ρεστρέπο, Κάρλος Καρένιο, Λουίς Αλμπάν, Χερμάν Γκόμες, Χάιρο Ρεϊνάλντο και Πέδρο Μπαρακουτάο.

Η αριστοτεχνική «εξαφάνιση» των εγκλημάτων του Κράτους.

Από πολύ καιρό πριν από τη Συμφωνία της Αβάνας, ο στρατιωτικός τομέας της Κολομβίας επεδίωκε να μεταρρυθμίσει τους κώδικες στρατιωτικής δικαιοσύνης και άλλα νομικά εργαλεία που αφορούν τα μέλη του στρατού, έτσι ώστε όλες οι πράξεις τους να θεωρούνται ως «εμπόλεμες πράξεις» και τα λάθη τους ως παραβιάσεις του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου. Η μεθόδευση αυτή είχε ως στόχο να μπορέσουν οι δράστες των εγκλημάτων του Κράτους να επωφεληθούν από μια «μεταβατική δικαιοσύνη», που θα τους παραχωρούσε θεσμικές και διεθνείς παραγραφές.

Με αυτή την εστίαση από την πλευρά της κυβέρνησης, με την οποία τελικά συντάχθηκαν και οι FARC, τα εκατομμύρια εγκλήματα του Κράτους, όπως δολοφονίες, εξαφανίσεις, εκτοπισμοί, παράνομες φυλακίσεις και άλλα εγκλήματα που είχαν πολιτικά κυρίως κίνητρα αλλά που δεν είχαν καμία σχέση με την ένοπλη σύγκρουση, «εξαφανίζονταν», καθώς έχαναν την ουσία τους ως επιθέσεις ενόπλων εναντίον αόπλων. Στην

πραγματικότητα, στην Κολομβία ακόμα και οι πέτρες γνωρίζουν ότι η αυστηρή διάσταση του «πολέμου» (πάλη ενόπλου με ένοπλο) ευθύνεται μόνο για ένα μικρό ποσοστό των θυμάτων στη χώρα. Το να παραγνωρίζονται τα εκατομμύρια θύματα που ήταν άοπλα και άσχετα με τον πόλεμο, οδηγεί στο να συγχέονται, να συγχωνεύονται και να εξισώνονται ως προς την αντιμετώπισή τους οι πράξεις βίας των ενόπλων ενάντια σε ένοπλους με εκείνες των ενόπλων ενάντια σε άοπλους.

Εδώ καταλαβαίνουμε, ότι έχουμε να κάνουμε με ένα Κράτος και μια πολιτική ελίτ που ήθελε να υπερασπιστεί και να κρατήσει προστατευμένους τους κρατικούς εγκληματίες διαφυλάσσοντας τις συνθήκες συνέχισης της δράσης τους. Με το να σβήνεται η διαφορά μεταξύ εγκλημάτων του Κράτους και εγκλημάτων πολέμου και με το να περιβάλλονται όλα με αυτήν την τελευταία ετικέτα, υποσκάπτεται το πραγματικό χτίσιμο μιας ειρήνης, το οποίο περνάει μέσα από την αναγνώριση ότι το μεγαλύτερο ποσοστό εγκλημάτων αναλογεί στο Κράτος και ένα μικρότερο σε εγκλήματα πολέμου.

Ο καθένας καταλαβαίνει ότι το να χτιστεί ειρήνη με θύτες κρατι-

κών εγκλημάτων απέχει πολύ από το χτίσιμο ειρήνης μεταξύ ενόπλων που συμμετέχουν σε μια σύγκρουση, στην οποία ο καθένας πολεμάει και σκοτώνει, αυτόν που τον πολεμάει και επιδιώκει να τον σκοτώσει. Στην τελευταία περίπτωση, η ίδια η αμοιβαία ιδιότητα του εμπόλεμου, διευκολύνει το χτίσιμο της ειρήνης με τους μηχανισμούς που προβλέπονται στο διεθνές δίκαιο, όπως η εκχειρίδα, η διμερής κατάπαυση πυρός, η ανακωχή, η συνθηκολόγηση, η αμοιβαία ανταλλαγή αιχμαλώτων, η αμνηστία, η παραγραφή, κ.ά. Αντίθετα, τα εγκλήματα του Κράτους δεν μπορούν να προσεγγιστούν ούτε να εξυγιανθούν με την επίκληση της αμοιβαιότητας, επειδή αυτή απλώς δεν υπάρχει. Σε αυτή την περίπτωση, η ειρήνη απαιτεί να ξεριζωθούν βαθιές παραμορφώσεις της συνείδησης, να εξαλειφθούν δόγματα και να μετασχηματιστούν ιδεολογίες και θεσμοί που τα τροφοδότησαν και τα συντήρησαν και κάτι τέτοιο είναι αδύνατο να επιτευχθεί χωρίς ριζικές και μαζικές αλλαγές. Γι' αυτό και το οργανωμένο κίνημα των Θυμάτων των Κρατικών Εγκλημάτων εδώ και δεκαετίες απαιτεί συνθήκες αλήθειας, δικαιοσύνης και αποκατάστασης, καθώς και εγγυήσεις μη επανάλη-

ψης. Οι ανάγκες και οι διεκδικήσεις αυτές συνοψίζονται στη γνωστή φράση «δεν υπάρχει ειρήνη χωρίς δικαιοσύνη», κάτι που διαχρονικά παριστάνει ότι δεν κατανοεί το κολομβιανό Κράτος. Αντίθετα, νομίζει ότι η δικαιοσύνη θα επέλθει με νόμους «Συγχώρεσης και Λήθης», αγνοώντας ότι η συγχώρεση και η λήθη δεν είναι κάτι που προκύπτει κατόπιν προεδρικών διαταγμάτων, αλλά βαθιές προσωπικές και συλλογικές διαδικασίες που είναι αλληλένδετες με ριζοσπαστικές κοινωνικές αλλαγές.

Παράνομες καλλιέργειες: εξάλειψη ή πολλαπλασιασμός;

Το σημείο σχετικά με τα ναρκωτικά ήταν ίσως το μοναδικό στη συμφωνία ειρήνης που περιείχε έναν σχετικό ρεαλισμό, τουλάχιστον στα γραπτά κείμενα, καθώς αναγνωρίστηκε ότι η τεράστια πλειονότητα των αγροτών που καλλιεργούσε το φυτό της κόκας, το έκανε επειδή δεν είχε καμία άλλη πηγή επιβίωσης. Ως εκ τούτου, η μοναδική βιώσιμη πολιτική εξάλειψης των παράνομων καλλιεργειών, θα ήταν η αντικατάστασή τους με άλλα μέσα βιοπορισμού. Αναγνωρίστηκε επίσης ότι το πρό-

βλημα του εθισμού, δεν θα έπρεπε να έχει κατασταλτική προσέγγιση αλλά αντιμετώπιση προβλήματος δημόσιας υγείας, ενώ παράλληλα τονίστηκε αναγκαιότητα να διώκονται οι μεγάλοι έμποροι που αποτελούν αληθινές διεθνείς μαφίες.

Όλα αυτά, ωστόσο, έμειναν στα χαρτιά, μια και η επόμενη κυβέρνηση του Ιβάν Ντούκε αποφάσισε να συνεχίσει να υποτάσσεται στις επιταγές των Ηνωμένων Πολιτειών, οι οποίες επικεντρώνονταν στην καταστολή των μικρών καλλιεργητών και στην εξάλειψη των φυτειών της κόκας μέσω ψεκασμών που είναι καταστροφικές για το περιβάλλον και την ανθρώπινη υγεία, διατηρώντας τη δικαιολογία του εμπορίου ναρκωτικών, ως μηχανισμό ελέγχου κάθε αντιιμπεριαλιστικού κινήματος. Επιπλέον, ακόμα και στο ζήτημα των παράνομων καλλιεργείων που θεωρητικά τέθηκε σε σωστές βάσεις, τα τελευταία χρόνια υπάρχει οπισθοδρόμηση, καθώς παρατηρείται το φαινόμενο σε αγροτικές περιοχές, χωρικοί που δεν καλλιεργούσαν κόκα να αρχίζουν τώρα να τη φυτεύουν, μόνο και μόνο για να ενταχθούν σε προγράμματα που προσφέρουν οικονομικές αποζημιώσεις σε πρώην καλλιεργητές.

Το παραστρατιωτικό φαινόμενο ως παράγοντας διαιώ- νισης της βίας

Η κυβέρνηση προσπάθησε στην Αβάνα να αρνηθεί κατηγορηματικά την ίδια την ύπαρξη των παραστρατιωτικών, αλλά μπροστά στις μυριάδες καταγγελίες που έφτασαν εκεί σχετικά με την παρουσία και τη δράση τους, εισήγαγε ένα έγγραφο στο οποίο υποσχόταν 20 στρατηγικές αγώνα ενάντια στο παραστρατιωτικό φαινόμενο, οι οποίες δεν εφαρμόστηκαν ούτε στο ελάχιστο και οι οποίες συντηρούν την ίδια πολιτική της κρατικής ανοχής, συγκατάθεσης και προστασίας προς τους παραστρατιωτικούς, σε συνδυασμό με λεκτικές καταδίκες των δραστηριοτήτων τους, οι οποίες δεν επιφέρουν την παραμικρή μείωση της δύναμής τους.

Οι παραστρατιωτικές δομές, που από τα μέσα της δεκαετίας του 1960 συντονίζονταν από τον ίδιο τον στρατό της χώρας, έχουν αναλάβει τις πιο βάνουσες μορφές καταστολής ενάντια σε μέλη των κοινωνικών κινημάτων, δεδομένου ότι η σχέση τους με το Κράτος ως σώματα ασφαλείας, τους παρείχε –και συνεχίζει να τους παρέχει– διάφορες μορφές προστασίας μέσω

πολλαπλών στρατηγικών συγκάλυψης, απόκρυψης και ατιμωρησίας. Οι παραστρατιωτικές ομάδες, χάρη στη χαρακτηριστική ανωνυμία των μελών τους, βοήθησαν αποφασιστικά στο να υπεκφύγουν οι δράστες των κρατικών εγκλημάτων τη δικαιοσύνη. Ωστόσο, όταν διάφορες αποφάσεις διεθνών και εθνικών δικαστηρίων εντόπισαν και καταδίκασαν τη στενή σχέση μεταξύ παραστρατιωτικών και Κράτους (περιγράφοντας τους πρώτους ως τον «παράνομο βραχίονα» του δεύτερου), η κυβερνώσα πολιτική τάξη επέβαλε στα μέσα ενημέρωσης τη σιωπή γύρω από τη δράση τους, ώστε να πιστέψει η κοινή γνώμη ότι οι παραστρατιωτικοί εξαφανίστηκαν. Έκτοτε, οι παραστρατιωτικές ομάδες της «μετασυγκρουσιακής περιόδου», παρουσιάζονται ως έκφραση κοινής εγκληματικότητας με τα αρχικά BACRIM (bandas criminales), δηλαδή εγκληματικές συμμορίες.

Ωστόσο, η ολέθρια για τα κοινωνικά κινήματα δράση τους καθιστούσε δύσκολη τη μηντιακή τους εξαφάνιση, μια και οι εκτελέσεις και οι εξαναγκαστικές εξαφανίσεις κοινωνικών αγωνιστών, αντιφρονούντων ατόμων και ομάδων, μαρτυρούσαν χωρίς αμφιβολία την παραστρατιωτική δράση,

αλλά και η αλληλεγγύη εκ μέρους στρατιωτικών, πολιτικών και επιχειρηματιών, δύσκολα μπορούσε να κρυφτεί. Όλα αυτά οδήγησαν σε αναθεωρήσεις που συμπίπτουν με τη λεγόμενη «Μετά-Ειρηνευτική Περίοδο» (Posconflicto).

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η επιμονή και η αύξηση του Κρατικού Εγκλήματος στην περίοδο μετά τη Συμφωνία Ειρήνης, εξακολουθεί να οφείλεται κυρίως στις παραστρατιωτικές δομές, αλλά αυτές έχουν μπει σε μια διαδικασία σταδιακής ανωνυμίας. Με την ακατάπαυστη εξόντωση, καταστολή και τρομοκρατία των κοινωνικών κινήματων, των φτωχών ή περιθωριοποιημένων κοινωνικών στρωμάτων αλλά και των ασυμβίβαστων ατομικοτήτων, έγινε σιγά σιγά αντιληπτή, τόσο μια μεταμόρφωση των θυτών, όσο και μια μεταμόρφωση των θυμάτων.

Η μεταμόρφωση του θύτη σήμαινε τον μετασχηματισμό του κλασικού παραστρατιωτικού, ο οποίος προηγουμένως συστηνόταν ως μέλος ομάδων με τρομακτικά ονόματα και ο οποίος μέσω κειμένων εξέθετε τα κίνητρα για τις θανάσιμες επιθέσεις του, ώστε να προξενήσει τρόπο μεταξύ των συντρόφων ή των συμπαθούντων των θυμάτων, σε έναν ανώνυμο

θύτη που φτάνει με κουκούλα, με μοτοσικλέκτα χωρίς πινακίδες, για να πυροβολήσει και να εξαφανιστεί, χωρίς να διεκδικήσει την ευθύνη για τη δράση του, όπως έκανε παλιότερα.

Ο πιο σημαντικός στόχος της αλλαγής προφίλ του θύτη είναι, προφανώς, η υπεράσπιση της εικόνας της κυβέρνησης και των θεσμικών, πολιτικών και επιχειρηματικών στηριγμάτων της. Εδώ και χρόνια, οι θεσμοί του Κράτους έχουν λάβει ολοένα και πιο υπολογισμένες προφυλάξεις για να εξαλείψουν προληπτικά οτιδήποτε μπορεί να μετατραπεί σε αποδεικτικό στοιχείο της ενοχής φορέων του Κράτους στα κρατικά εγκλήματα. Αλλά παρά τις τόσες προφυλάξεις, εξακολουθούν να υπάρχουν αποδεικτικά στοιχεία των συστημικών κρατικών εγκλημάτων, ένα από τα οποία είναι ο έμμεσος ή σαφής εμπρόθετος χαρακτήρας τους, που γίνεται αισθητός μέσα από την ίδια τη δράση, το πλαίσιο και τη σκοπιμότητα που ενυπάρχει σε κάθε παραστρατιωτικό έγκλημα, το οποίο είναι αδύνατο να αποσυνδεθεί από τα οφέλη που του παρέχουν επιχειρηματικά, πολιτι-

κά ή ιδεολογικά συμφέροντα. Αν και πλέον είναι ελάχιστες οι ανακοινώσεις των παραστρατιωτικών δραστών που διεκδικούν την ευθύνη των πράξεών τους, το δεύτερο εξάμηνο του 2019 βρίσκουμε ένα φυλλάδιο της παραστρατιωτικής δομής «Μαύροι Αετοί - Νοτιοδυτικό Μπλοκ», το οποίο από την πόλη Κάλι εκτοξεύει απειλές ενάντια σε ένα ευρύ σύνολο κοινωνικών και πολιτικών αγωνιστών και ακτιβιστών για τα ανθρώπινα δικαιώματα, όπως και ενάντια σε οργανώσεις βάσης. Στο φυλλάδιο αυτό, γίνεται σαφής η στενή σχέση των παραστρατιωτικών δομών με την κυβέρνηση του Προέδρου Ιβάν Ντούκε: όλα τα άτομα τα οποία απειλεί, τα χαρακτηρίζει ως «αντιτιθέμενα στο πολιτικό πρόγραμμα που προτείνει ο δρ. IBAN ΝΤΟΥΚΕ, κάτι που κάνει ξεκάθαρο ότι τα συντριπτικά αποτελέσματα του δεύτερου γύρου των εκλογών, νομιμοποιούν τη θέση μας και μας θέτουν σε εγρήγορση για να συνεχίσουμε την ενδυνάμωση των δομών μας και να συσπειρωθούμε ενάντια στη συνέχιση του σχεδίου ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΚΟΛΟΜΒΙΑ³, που ετοιμάζει την εκλογική του παρέμβαση στην

³Αναφέρεται στην πολιτική παράταξη Colombia Humana, της οποίας ηγείται ο νεοεκλεγείς πρόεδρος της χώρας, Γκουστάβο Πέτρο.

επόμενη εκλογική αναμέτρηση (...) Γι' αυτό και θεωρούμε αναγκαίο να συνεχίσουμε τη διαδικασία εξό-
ντωσης όλων όσοι στήριζαν και
εξακολουθούν να προωθούν το
σχέδιο ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΚΟΛΟΜΒΙΑ».

Το κείμενο αποκαλύπτει λοιπόν
την κυβερνητική προέλευση ή του-
λάχιστον, τη δράση μιας παράνο-
μης ένοπλης ομάδας στο εσωτερι-
κό του κυβερνητικού κόμματος και
μια στήριξη στην κυβέρνηση όχι
απλώς παράνομη αλλά εγκληματι-
κή, καθώς παραδέχεται τον σκοπό
της εξολόθρευσης εκείνων που
εναντιώνονται στις πολιτικές της.

Από την άλλη, η μεταμόρφωση
του θύματος φαίνεται τα τελευταία
χρόνια από τον πολλαπλασιασμό
των αγωνιστών και αγωνιστριών
βάσης που εξοντώνονται. Δεν εί-
ναι πλέον εκείνοι που κατέχουν
σχετικά υψηλή θέση σε μια οργά-
νωση. Η κοινωνική δράση που έχει
στοχοποιηθεί έντονα στις μέρες
μας, είναι ακριβώς η ηγεσία βάσης:
εκείνοι που υπερασπίζονται τη ζωή,
όπως οι ιθαγενικές ή οι αγροτικές
πολιτοφυλακές, οι επιτροπές κοι-
νοτικής δράσης, οι εκτοπισμένοι
που σχεδιάζουν να επιστρέψουν,
οι ενώσεις των θυμάτων, οι διαδη-
λωτές σε κρίσιμες συγκεντρώσεις
διαμαρτυρίας, εκείνοι που παρακι-
νούν σε λαϊκές διαβουλεύσεις στις

ταπεινές καμπάνιες τους για συλ-
λογή υπογραφών, οι πρώην μαχη-
τές και μαχήτριες που εξερευνούν
άλλες, εναλλακτικές μορφές αγώ-
να, οι αντιρρησίες συνείδησης, οι
πρώην πολιτικοί κρατούμενοι και
κρατούμενες, άτομα που συμμετέ-
χουν σε εναλλακτικά μέσα επικοι-
νωνίας.

Όλο αυτό το αίμα που βράζει και
που δίνει ζωή στο όνειρο ενός άλ-
λου κόσμου, πιο ανθρώπινου και
που βρίσκεται τα πρώτα του στάδια
κύησης, είναι που τροφοδοτεί τους
χειμάρρους αίματος που χύνονται
από τους σύγχρονους ανώνυμους
θύτες, που έχουν ως ξεκάθαρο
και ταυτόχρονα κρυφό σκοπό, την
τόση κτηνωδία. Απ' ό,τι φαίνεται, οι
θύτες στράφηκαν προς μια εκτριω-
ματική πολιτική που θεωρούν πιο
αποτελεσματική για τους στόχους
τους. Πρότειναν να εξαλειφθούν
αυτοί οι σπόροι στην ίδια την πε-
ρίοδο κυοφορίας τους, στα οικεία
τους περιβάλλοντα, όπου ο πόνος
της επίθεσης χτυπάει πιο δυνατά το
συναίσθημα, εκεί όπου οι δεσμοί
αλληλεγγύης των θυμάτων διατη-
ρούν μεγάλη συλλογική δύναμη,
εκεί όπου η έκφραση των διεκδι-
κήσεων είναι πλέον επείγουσα και
όπου η δύναμη της κοινής ζωής εί-
ναι περισσότερο σαρωτική.

Αυτοί οι σπόροι φυτεύτηκαν με

όραμα μια χώρα χωρίς εξορυκτισμό, χωρίς παραχωρήσεις αδειών σε μεταλλευτικές ή πετρελαϊκές εταιρείες, χωρίς νερά που έχουν απαχθεί για να δώσουν θάνατο αντί για να υπηρετούν τη ζωή, χωρίς αρπαγή ούτε λεηλασία των εδαφών. Αυτοί οι σπόροι φυτεύτηκαν επίσης για να δημιουργήσουν μια χώρα που θα σέβεται τη συλλογική ιδιοκτησία των ιθαγενών, των μαύρων πληθυσμών και των ζωνών αποκλειστικής αγροτικής χρήσης, ώστε να διατηρείται μια υγιής, αυτόνομη αγροτική παραγωγή· μια χώρα που θα πολλαπλασίαζε τους χώρους αποφα-

σιστικής συμμετοχής των φτωχών πλειοψηφιών, η φωνή των οποίων είχε πάντα αγνοηθεί ή αποσιωπηθεί· μια χώρα που θα επανόρθωνε για τα συντρίμια που άφησαν τα εγκλήματα του Κράτους και θα εγγυόταν τη μη επανάληψή τους, κυρίως εξαλείφοντας τις παραστρατιωτικές ομάδες και δείχνοντας σεβασμό στην αξιοπρέπεια της κοινωνικής διαμαρτυρίας και στα δικαιώματα των κοινωνικών κινημάτων, πάνω απ' όλα στο δικαίωμα στις οριζόντιες διαδικασίες λήψης αποφάσεων, στη λαϊκή διαβούλευση, που τόσο έχει στιγματιστεί και τιμωρηθεί.

Τα πρόσωπα κάποιων από τους 189 κοινωνικούς αγωνιστές και αγωνίστριες που δολοφονήθηκαν μέσα στο 2022 (πηγή: Indepaz).

Καριά ειρήνη, αν δεν αντιμετωπιστούν οι ρίζες του προβλήματος

Στο Όσλο, τον Οκτώβρη του 2012, καθώς εγκαινιάζοταν η τελευταία ειρηνευτική διαδικασία με τις FARC, οι αντάρτες διατύπωσαν τις προσδοκίες τους για δομικές κοινωνικές μεταρρυθμίσεις, δεδομένης της ακραίας ανισότητας, των αδικιών και των μορφών καταπίεσης των πλειονοτήτων της χώρας. Αλλά εκεί στο Όσλο, την ίδια ημερομηνία, εκείνος που θα ήταν επικεφαλής της αποστολής της κολομβιανής κυβέρνησης στο Τραπέζι των Διαπραγματεύσεων, έθεσε την αντίφαση που επρόκειτο να παρεμποδίσει οποιαδήποτε επίτευξη της ειρήνης: ο Πρόεδρος Σάντος είχε προειδοποιήσει τους απεσταλμένους του στο Τραπέζι, ότι δεν μπορούσε σε καμία περίπτωση, να αγγίξουν οι όποιες μεταρρυθμίσεις το ισχύον οικονομικό μοντέλο, ούτε το πολιτικό μοντέλο ούτε τη στρατιωτική στρατηγική.

Εύλογα αναρωτιέται κανείς, πώς είναι δυνατό να πραγματοποιηθούν όλα όσα συμφωνήθηκαν, χωρίς να γίνει η παραμικρή αλλαγή στο οικονομικό μοντέλο της χώρας; Χωρίς καμία αναθεώρηση της

νεοφιλελεύθερης ατζέντας που έχει παραδώσει τα φυσικά αγαθά της χώρας στις πολυεθνικές; Πώς είναι δυνατό να γίνεται λόγος, για παράδειγμα, για προστασία των οικοσυστημάτων, τη στιγμή που οι εξορύξεις ή οι μονοκαλλιέργειες δημιουργούν ανυπολόγιστη περιβαλλοντική καταστροφή;

Οι διαμαρτυρίες και οι απεργίες των πολιτών που σημειώθηκαν στην Κολομβία τους τελευταίους μήνες του 2019, σε συντονισμό με εκείνες άλλων χωρών της Λατινικής Αμερικής, αλλά και η μεγαλειώδης κοινωνική εξέγερση που ξεκίνησε τον Απρίλη του 2022 και είχε διάρκεια τρεις μήνες, εξέφραζαν, μεταξύ άλλων αυτήν την οργή για την υπαγωγή της οικονομίας στα συμφέροντα του ντόπιου και του ξένου κεφαλαίου, για τις παραχωρήσεις αδειών για μεταλλευτική και ενεργειακή εκμετάλλευση, δραστηριότητα που δηλητηριάζει τα εδάφη και τα ποτάμια, που αφήνει ισοπεδωμένα και χωρίς δυνατότητα ανάκαμψης τα τροπικά δάση. Εάν δεν αντιμετωπιστούν οι ρίζες της σύγκρουσης που σχετίζονται με το νεοφιλελεύθερο καπιταλιστικό σύστημα, είναι αδύνατο να χτιστεί ειρήνη. Τα συνθήματα που ακούγονταν στους δρόμους των

κολομβιανών πόλεων τον Απρίλη του 2021 και τα κείμενα που καλούσαν στις κινητοποιήσεις, κάνοντας λόγο για το «ποτήρι που ξεχείλισε» διεκδικούσαν ακριβώς αυτό, την αντιμετώπιση των προβλημάτων από τη ρίζα τους.

εκδόσεις
δυσήνιος τύπος

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΔΥΣΗΝΙΟΣ ΤΥΠΟΣ